

schikker van bloemen, met iets van verfijnde luchtigheid de bekoring van een verzorgd milieu accentueerend.

Daarvoor is te opmerkelijk, de dicht op elkander gedrongen, kort afgesneden bloem-verzameling, in een nadrukkelijk vastgestelden ommetrek tot een eenheid gebracht met het ding, dat dragen moet. Hij ziet die twee als één en bouwt op, van het grondvlak af. Dit is een van de verschijnselen van zijn concentratiedrang.

Maar nog meer wordt het oogenblikkelijke stemmingselement als hoofdgrond weersproken door de langdurige voorbereiding, die aan het schilderen voorafging, voorbereiding, welke zich niet in teekeningen of studies, maar in overpeinzingen en droomerijen afspeelde. Jaren was hij over eenige dingen soms bezig en zoo nu en dan sprak hij zich even uit. Zoo: de pas gevallen kastanjes, (1919 en 1924) de vertind ijzeren kannen, de cactus. Een die zich drijven laat op louter ooglust werkt niet zoo, komt niet tot deze voldragenheid, compleetheid en vasthoudendheid. *)

V. LAATSTE TIEN JAREN.

De eigenaardige kleurwerking uit den tijd, waarin de twee stroomen zich samenvoegden, verstrakt en verstelligt zich zeer in 1915 en '16. Het motief uit 1906 (nap met eieren) keert terug. Hij raakt nooit geheel los van zijn vroegsten grond. Alles is in groei begrepen. Hij jaagt niet vooraan, telkens op zoek naar het nieuwe, dat nooit te grijpen is, op zoek naar het sensationeele, dat zijn begaafdheid, zoo deze virtuooslijk ware toegepast, gemakkelijk had kunnen exploiteeren. Alles is langzaam aan zoo geworden, zoo gegroeid, zooals het nu in deze jaren is. Niets in die werken is, dat maar een zweem van handigheid of zelfvoldaan genoegen in de eigen groote kundigheid vertoont.

Het is dan in 1915—16, dat hij komt tot een vormgestrengheid, zoo stellig als te voren niet geweest was. Hij schildert kristal nu, distels, een roos, metalen glans in waterglas, een suikervaa, een schep, alles kantig en nadrukkelijk van vereenvoudigenden ommetrek, zonder eenige wankeling daarin van kleur-vervoering, zonder eenig floers van harts-tochtelijke bekoordheid. Het is werk van een onmiddellijkheid en een objectiviteit, van een in dezen vorm van schilderkunst grootst mogelijke abstractie, dat het weinig in zijn gespannenheid begrepen zal worden. De zweving van den verren droom in het vroegere waskrijtwerk is menigeen nog toegankelijker.

*) Evenals bij andere figuren, die dikwijls met impressionisme te zamen worden gebracht, heeft een deel van het werk daar wel verband mede, maar het beste gaat dan dikwijls daarboven uit en is van verder strekkende beteekenis dan de beperkende en verwarrende classificatie, met te algemeene bewoordingen, zou aangeven. Corot is een vroeg voorbeeld, Jongkind eveneens in eenige werken.